מפניני הפרשה - מאמר

מצוות עשה שבלשון

זכירה היא מצווה שבלב והיא גם הכנה למצווה, בין בזיכרון של מעשה (עמלק) ובין בזיכרון של דיבור (מרים). אולם בשתי מצוות "זכור" אלו, אפילו שעיקר קיומם הוא במחשבת הלב, ביטויין המעשי הוא בדיבור, כמו שכתב הרמב"ן בהוספות לספר המצוות מצוות עשה ז'. בזכירת הנעשה למרים כתב: **"נצטוינו לזכור בפה ולחשיב אל ליבנו מה שעשה יתעלה למרים כשדברה באחיה עם היותה נביאה".** כן בחינוך מצווה קכג' לגבי מצוות זכירת מעשה עמלק - **"מדיני המצוה מה שאמרו ז"ל שחיוב מצוה זו היא בפה ובלב".**

באמת, כל זכירה האמורה בתורה, נדרש לה ביטוי של אזכור מילולי. ובתורת כהנים פרשת בחוקותי פרשתא א', ג', הובאו כמה מהן בדרשה אחת: **"וכן הוא אומר 'זכור את יום השבת לקדשו' - יכול בלבך, כשהוא אומר 'שמור' הרי שמירת הלב אמורה, הא מה אני מקיים 'זכור' שתהיה שונה בפיך...וכן הוא אומר, 'זכור את אשר עשה ה' אלוקיך למרים' – יכול בלבך? כשהוא אומר 'השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות' הרי שכחת הלב אמורה, הא מה אני מקיים 'זכור', שתהיה שונה בפיך. וכן הוא אומר 'זכור את אשר עשה לך עמלק' - יכול בלבך, כשהוא אומר 'לא תשכח', הרי שכחת הלב אמורה. הא מה אני מקיים זכור שתהיה שונה בפיך"** - זכירה מבטאת פעילות אקטיבית, זו אינה יכולה להיות בלב, ונדרש לה דיבור פה.

מצוות לא תעשה שבלשון

בכתוב בפרשה כד' ט': **"זכור את אשר עשה ה' אלוקיך למרים"** ראה הרמב"ן "אזהרה גדולה" להימנע מלשון הרע, "בין בגלוי בין בסתר, בין במתכוין להזיק ולהבזות בין שאין מתכוין כלל" - **"יהיא אזהרה מלדבר לשון הרע, יצוה במצות עשה שנזכור העונש הגדול שעשה ה' לצדקת הנביאה, שלא דברה אלא באחיה גמול חסדה אשר אחבתו כנפשה, ולא דברה בפניו שיבוש, ולא בפני רבים, רק בינה לבין אחיה הקדוש בצנעה, וכל מעשיה הטובים לא הועילוה, גם אתה אם תשב באחיך תדבר בבן אמך תתן דופי לא תנצל".**

אכן, לא רק אזהרה מלשון הרע מצויה או נרמזת בפרשתנו, אלא גם ענישה חמורה על הוצאת שם רע, כפי שמפרטת התורה בפרק כב' יג' – יט' לגבי מי שהעליל עלילה והוציא שם רע על בת ישראל. עוד מצאנו במדרש בספרי פרשת כי תצא פיסקא רנד' על הפסוק בפרק כג' י': **"כי תצא מחנה על אויביך ונשמרת מכל דבר רע"** - שכל דבר רע, הכוונה היא ללשון הרע.

"...ונשמרת מכל דבר רע, שומע אני בטהרות ובטמאות ובמעשרות הכתוב מדבר, תלמוד לומר ערוה אין לי אלא ערוה מנין לרבות עבודה זרה ושפיכת דמים וקללת השם תלמוד לומר ונשמרת מכל דבר רע, אי ונשמרת יכול בטהרות ובטמאות ובמעשרות הכתוב מדבר תלמוד לומר ערוה מה ערוה מיוחדת מעשה שגלו עליו כנענים ומפלק את השכינה כך כל מעשה שגלו עליו כנענים ומפלק את השכינה כשהוא אומר דבר אף על לשון הרע".

לאחר האזהרה להישמר מעבירות שונות, כולל היותר חמורות, מודגשת ומובלטת העבירה האחת - לשון הרע. שכן בעבירה זאת פוגם האדם לא רק במרקם החברתי ("והוסיפו בה לשון הרע, כדי שלא ירבו ביניהם המחלוקות ויכו ביניהם מכה רבה" - רמב"ן), אלא בו עצמו, באישיותו, שהרי האדם נקרא "מדבר", משמע: הדיבור הוא המייחד והמאפיין אותו. אשר על כן צריך מאפיין זה שמירה יתירה, כי זה כל האדם.

בין אדם לחבירו

אסור להראות לאחרים מכתב או מאמר שמתוכו עולה רושם שלילי על הכותב, כשם שאסור לגלות את זהות מחברו של מאמר או ספר הנחשבים לבלתי מוצלחים. וכמו כן אסור להראות תמונות של אנשים העלולות להביך אותם. כל האופנים של לשון הרע אסורים הם, אפילו כשאין מזכירים שמות, אם אפשר להבין מתוך הדברים על מי מדובר.

יתרה מזו, אם משמיטים את השמות מתוך הדברים, אולם הסיפור מטיל צל על ציבור שלם של אנשים, אסור לספר את הדברים.

שואל ומשיב

שאלה: אדם שנכנס להתפלל בערב שבת מנחה וערבית, ולפני שהתפלל מנחה שמע משליח צבור של מנין אחר **"ברכו את ה' המבורך"** של תפלת ערבית, האם יענה ברוך ה' המבורך עם הצבור?

תשובה: כתב המרדכי בפרק ב' - שבת סימן רצו': "מי ששהה להתפלל מנחה וכבר ענה עם הקהל ברכו, הואיל ועשהו קודש לא יעשנו חול, להתפלל מנחה של חול, אלא יתפלל שתים של שבת". וזו לשון הארחות חיים בסדר תפלת ערבית של שבת אות א': מי שנכנס לבית הכנסת אחר תפילת מנחה והוא לא התפלל מנחה, יענה קדיש עם הקהל, ותיכף יקום להתפלל מנחה, ולא יענה ברכו עם הקהל, כי אחר ברכו לא יוכל להתפלל שמונה עשרה של מנחה אחר שקיבל עליו שבת..." וכן פסקו ראשונים רבים. כך עולה מפסיקת מרן בשו"ע סימן רסג' - טו': "מי ששהה להתפלל מנחה בערב שבת עד שקיבלו הקהל שבת, לא יתפלל מנחה באותו בית כנסת, אלא יצא לחוץ ויתפלל מנחה של חול, והוא שלא קיבל שבת עמהם, אבל אם ענה ברכו וקיבל שבת עמהם אינו יכול להתפלל תפלת חול אלא יתפלל ערבית שתים של שבת".

אומנם בעל ה "מאורי אור" כתב, שמלשון מרן שכתב: "שאם ענה ברכו וקיבל שבת עימהם..." משמע שדווקא כשענה ברכו לשם קבלת שבת כשאר צבור, אבל אם דעתו להתפלל מנחה וענה בסתם דרך מצווה כמו שעושה גם בחול אין לחוש. אולם נראה כי אין זו דעת מרן. לכן אעפ"י שב 'כף החיים' רסג'-צה' כתב, שאם ענה ברכו ונתכוון שלא לקבל שבת בעניתו, יכול להתפלל מנחה אחר כך. וכן פסק בשו"ת "אגרות משה" כרך ה', מכל מקום העיקר להלכה שאפילו באופן כזה אינו רשאי להתפלל מנחה אחר כך. וכן מוכח מדברי המשנה ברורה סימן רסג' – סב'. וכן פסקו אחרונים רבים וכן עיקר.

סיכום: הנכנס לבית הכנסת בערב שבת להתפלל מנחה וערבית, וקודם תפלת מנחה שמע משליח צבור של מנין אחר, "ברכו את ה'..." לא יענה "ברוך ה'...", שאם יענה לא יוכל להתפלל מנחה אח"כ, מאחר ועשאו קודש לא יעשנו חול, ואין תנאי מועיל בזה כלל. ואם עבר וענה ברכו, לא יתפלל מנחה אלא צריך להתפלל ערבית שתים של שבת. (עפ"י שו"ת יחווה דעת ו' – יח')

מפניני הפרשה - רעיון

החובה לעשות גם מעקה רוחני

בפרשה נכתב: **"כי תבנה בית חדש, ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו"** (פרק כב' ח'). בפשטות כוונת הציווי בפסוק זה הוא להורות לעשות מעקה בטיחות בגג הבית וכן להתקין אמצעי בטיחות בכל דבר שיש בו סכנה, כדי למנוע מכשול.

אולם ניתן למצוא רמז בפסוק זה כך: **"כי תבנה בית חדש"** – כאשר האדם רוצה לבנות בית חדש בלבו, לקבל על עצמו להתחזק בעניין מסוים, לקיים עוד מצווה, לעבוד על המידות. **"ועשית מעקה לגגך"** – שים גבולות כך שתשמור על מה שהגעת אליו. אדם שמבין שדרך התורה היא האמת ומחליט לחזור בתשובה נתקל בקשיים רבים מצד היצר הרע.

היצר הרע מבין שאין לו כל סיכוי מול האמת, לכן הוא נוקט בשיטה הפוכה – במקום להגיד לאדם שלא יחזור בתשובה, הוא מייעץ לו להפוך לצדיק גמור. הבעיה עם זה היא שהאדם לא מסוגל להתמודד עם הקושי, וכך נופל לייאוש. אנשים רבים חולמים חלומות וחיים בדמיונות, וכך רוצים לקפוץ בבת אחת למקום שהם כלל לא מכירים.

חשוב לעשות מעקה כך שלא נקפוץ מעל הגג וניפול חס ושלום. במקום לקבל על עצמנו המון קבלות שלא נוכל לעמוד בהן, נשתדל לשמור על ההשגות הקטנות שהגענו אליהן וננסה להתקדם בקצב שלנו.

חשוב לדאוג שנהיה תמיד בעליה (אפילו מתונה) ולא בירידה ולקבל על עצמנו דברים שנוכל לעמוד בהם, ורק לאחר שאנו מתרגלים ומרגישים מספיק חזקים עם המקום החדש שאליו הגענו, נרגיש שעשינו מעקה חזק לגגנו שמאפשר לנו לבנות בעת קומה נוספת, ולהמשיך לעלות בעבודה הרוחנית שלנו.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

מנחם יצחק בן שמואל חיים הילמן ע"ה

אהרון בן שרה שרון ע"ה | חיים בן תמר ואברהם סהר ע"ה | שרה שרח בת מרים כהן ע"ה | שושנה בוחניק ע"ה בת רחל הי"ו

ניר בן דרורה ארזוני ע"ה | מסעוד בן עישה ביטון ז"ל | שרה בת אליהו יונגר ע"ה | סולטנה בת טאג'י (טובה) אריאל ז"ל

יוסף בן ציון בן יצחק אייזיק שטרן ע"ה | התינוקת חרות בת עדינה ליבוביץ ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

שולמית בת רחל גיטל פרנקל ז"ל

בס"ד ח' לחודש אלול ה'תשפ"ג
שנה עשרים ותשע גליון מספר 47
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת כי תצא
מפטירים

"רָנִּי עֲקָרָה לֹא יָלָדָה"
(ישעיהו נד' – א')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת:	18:55
יציאת השבת:	19:54
זמן רבנו תם:	20:30

לאלו דברים צריך נטילת ידיים מבוסס על שו"ע ופוסקים אחרונים

הקדמה

בגיליון של פרשת ואתחנן הובאו ארבעת הסיבות שמהם נובעת חובת נטילת ידיים. בגיליון של פרשת שופטים הובאה הרחבה בעניין נטילת ידיים אחרי נגיעה בנעליים. בגיליון זה נרחיב לגבי נטילת ידיים לנוגע במקומות מכוסים.

הנוגע במקומות מכוסים בגוף

חובת נטילת ידיים אחרי שאדם נוגע במקומות מכוסים בגוף לא מוזכרת בגמרא, אולם הבית יוסף מביא את דברי רבי יצחק אבוהב בשם האורחות חיים המצריכים נטילה אחרי נגיעה במקומות מכוסים בגופו.

בית יוסף

להלן תמצית מדברי הבית יוסף אורח חיים סימן ד' אות יח', ובהם דברי רבי יצחק אבוהב, ודברי הכלבו לגבי ההשלכות עם אדם שאינו עושה כן.

"...**מהר"י אבוהב ז"ל כתבם בסימן ז' בשם אורחות חיים (הלכות נטילת ידיים סימן י') והוסיף עליהם מי שנגע במת ומי שמפלה כליו...ויש אומרים אף הנוגע בגופו בידו...ואמרו ז"ל מי שעשה אחת מכל אלו ולא נטל אם תלמיד חכם הוא תלמודו משתכח ואם אינו תלמיד חכם יוצא מדעתו...**"

בהמשך מביא הבית יוסף את דברי המרדכי שטוב להחמיר בזה וליטול את הידיים במים לא להסתפק בניקוי "במידי דמנקי". להלן תמצית דבריו:

"...**כתב המרדכי פרק אלו דברים (סימן קצג') וזה לשונו: ועל הדברים הצריכים נטילה אשר שאלת אי סגי (האם מספיק) בניקיון בעלמא בלא מים דבר שאי אפשר להתברר בראיה ברורה אין לעשות פרוקא לסכנתא וטוב להחמיר ליטול במים וכן כתב בכלבו בסימן כג**'".

פסיקה להלכה בטור ובשו"ע

וכן נפסק להלכה בטור בסימן ד' וכן פסק להלכה מרן בשו"ע בהלכות הנהגת אדם בבוקר סימן ד' סעיף ח': "**אלו דברים צריכים נטילה במים: הקם מהמטה...והנוגע בגופו בידו...**"

משנה ברורה

במשנה ברורה סימן ד' ס"ק מו' מבאר שהצורך בנטילת ידיים הוא לגבי מי שנוגע בגופו במקומות בהם יש מלמולי זיעה: "**בידו - במקומות המטונפות שיש בהם מלמולי זיעה**".

ילקוט יוסף

בספר 'ילקוט יוסף' סימן ד' סעיף סד' כתב שנטילת ידיים זו אינה משום רוח רעה, לכן בשעת הצורך אפשר להסתפק בניקוי ב"מידי דמנקי": "**הנוגע בגופו, צריך ליטול ידיו, ואינו מטעם רוח רעה, אלא משום זיעה, ולכן אם אין לו מים, או שיצטרך לבטל מלימודו לחפש אחר מים, די בניקוון במידי דמנקי.**

משנה ברורה

המשנה ברורה בסימן תריג ס"ק ו' כתב בשם 'דרך החיים' שאם נגע בגופו במקומות המכוסים, צריך ליטול את כל היד עד קשרי האצבעות. "**ועיין בדרך החיים דה"ה אם נגע בגופו במקומות המכוסים שם הוא מקום זיעה אפילו לא נגע רק באצבע אחת צריך לרחוץ כל ידו עד קשרי אצבעותיו**".

ילקוט יוסף

וכן פסק להלכה ב 'ילקוט יוסף' בסימן ד' מו': "**הנוגע במקומות המכוסים שבגופו, אפילו נגע רק בראשי אצבעותיו, גם כן צריך נטילת ידיים**".

מה הדין בעניין זה בימינו שבדרך כלל נוהגים להתרחץ לעיתים קרובות? בספר 'ילקוט יוסף' כתב שהעיקר להלכה שהנוגע בגופו אחרי רחיצה לא צריך ליטול את ידיו, שהרי אחרי רחיצה אין בגופו מלמולי זיעה.

פסקי תשובות

בספר 'פסקי תשובות' בסימן ד' אות כג' כתב שאומנם הנוגע בגופו ויודע שהוא נקי אינו צריך נטילה, אך טוב ליטול משום 'לא פלוג': "**ולפי זה, אם שטף ורחץ גופו ויודע שנקי הוא מזוהמא ומלמולי זיעה, אין חיוב נטילת ידיים, אומנם משום 'לא פלוג מהראוי להחמיר**".

ומוסיף שעפ"י המקובלים אחרי נגיעה ברגלים יש להחמיר וליטול ידיים, אפילו אחרי רחיצה, משום שברגלים שולטת רוח טומאה. ומוסיף שהגדרת "מקומות מכוסים" בגוף הדם אינה קבועה: "**והגדרת 'מקומות מכוסים שבאדם' תלוי לפי זמן (בקיץ או בחורף) והמקום, וכגון במקומות שהדרך ללכת בזרועות ומרפקים מגולים אין חיוב נטילה בנגיעה שם, אעפ"י שיש שם זיעה...**"

נטילת ידיים אחרי תספורת וגילוח

חובת נטילת ידיים אחרי תספורת וגילוח לא מוזכרת בגמרא, אך מובאת בבית יוסף בסימן ד' סעיף יח'. ונפסקה להלכה בשו"ע ובפוסקים אחרונים. להלן תמצית פסיקת ה 'ילקוט יוסף' סימן ד' סעיפים נג' ונד': "**יש ליטול את הידיים אחר התספורת, אף אם הסתפר על ידי אחרים ולא בעצמו. המספר שערות הראש של אחרים, צריך ליטול את ידיו אחר התספורת...והמגלח זקנו במכונה חשמלית, אין צריך ליטול ידיו...**"

נטילה אחרי יציאה מבית קברות

חובת נטילת ידיים אחרי יציאה מבית הקברות (הולך בין המתים) לא מוזכרת בגמרא, אך מובאת בבית יוסף בסימן ד' סעיף יח' בשם המרדכי. ונפסקה להלכה בשו"ע ובפוסקים אחרונים. להלן בעניין זה: "**היוצא מבית הקברות, וכן החוזר מלוויה, צריך ליטול ידיו. ומעיקר הדין אין צריך ליטול בכלי, אך המחמיר ליטול עם כלי תבוא עליו ברכה...הנכנס לקברות צדיקים (שלא בתוך בית הקברות) כמו קבר רבי שמעון בר יוחאי במירון...אין צריך ליטול ידיו בצאתו משם...**"

סיכום: חובת נטילת ידיים אחרי נגיעה במקומות מכוסים שבגוף ואחרי תספורת וגילוח ואחר יציאה מבית קברות לא הוזכרה בגמרא, אך הובאה בפוסקים ראשונים ונפסקה להלכה בשו"ע. לכתחילה ראוי ליטול את הידיים במים בכלי ג' פעמים ועד הפרק, כשלא ניתן אפשר ליטול במים בלי כלי.

פינת העורך

רמז יפה יש בפסוק: "ויתד תהיה לך על אזנך והיה בשבתך חוץ וחפרת בה ושבת וכסית את צאתך" (כג' יד') דברי תורה ומוסר שאתה שומע – "על אזנך" – יהיו חדורים בלבך כיתד, שאפילו כשתחרוג חלילה במקצת מתחום הקדושה – תחפור בקרבך ותעורר את הדברים ששמעת בשעתו – "ושבת וכסית את צאתך" – אזי תבוא לידי תשובה ולידי כיסוי יציאתך החוטאת...

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לאלחנן ועדי עמר הי"ו לרגל נישואיהם. ברכות להם ולכל משפחותיהם משפחות עמר הי"ו ומשפחת כהן הי"ו.

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, בית מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאלישע ותמרה פוזיילוב הי"ו לרגל הולדת נכדתם בת לדניאל והילה מורדי הי"ו יהי רצון שיזכו הוריה לגדלה יחד עם כל יוצאי חלציהם באושר, בשמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם. ולסבא וסבתא היקרים הי"ו – יהי רצון שתיזכו לרוות נחת מכל יוצאי חלציכם מתוך בריאות ושמחה.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

ישא ויתן באמונה

מקור בתלמוד

הגמרא במסכת שבת דף לא: מציגה את השאלות שנשאל אדם בבית דין של מעלה, והראשונה בהן היא על נאמנותו במסחר: **"אמר רבא: בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו: נשאת ונתת באמונה? קבעת עתים לתורה? עסקת בפריה ורביה? צפית לישועה? פלפלת בחכמה?..."**

פסיקתא רבתי

בפסיקתא רבתי פיסקה לא' מפורש שהניסיון של האדם במשא ומתן, הוא אבן בוחן לכל אישיותו החברתית והרוחנית: **"והישר בעיניו יעשה - זה משא ומתן, מלמד שכל מי שנושא ונותן באמונה - רוח הבריות נוחה הימנו, ומעלין עליו כאילו קיים את כל התורה כולה".**

פסיקת הטור

בסימן קנ', אחרי הלכות בית הכנסת, כתב הטור דרך נכונה, כיצד יפתח האדם את מידת האמונה בשעה שעוסק בעסקיו, וכלשון הטור פסק מרן להלכה בשו"ע בסימן קנו: **"ואחר כך ילך לעסקיו, דכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה וגוררת עון, שאם אין לו מה יאכל - העוני יעבירנו על דעת קונו, ומ"מ לא יעשה מלאכתו עיקר אלא עראי ותורתו קבע, כמו שמצינו בחסידים הראשונים, שהיו עושין מלאכתן עראי ותורתן קבע וזה וזה נתקיים בידן, כי אין מעצור לה' להושיע ברב או במעט, וישא ויתן באמונה".**

כף החיים (לרב פלאג'י)

רבי חיים פלאג'י בספרו כף החיים בסימן כא' סעיף ז' מתאר את המציאות הקיימת אצל רבים מהעוסקים במסחר, ומזה נלמד שיש בעיסוק במסחר סיכון, העלול להיות כרוך באיסורי תורה רבים, על כן אדם שפונה לעסוק במסחר צריך ללמוד את הלכותיהם ולשנן אותם תמיד."...**והן בעוון זה הינם מעטים דנזהרים בזה, ותוכו רצוף שקר וכזב ועוול ועורמה ותחבולה, ושבועה לשוא ולשקר, ואחד בפה ואחד בלב, ומחוסרי אמנה, ומוציא שם רע, ומתכבד בקלון חברים, ואונאה וגזל ועושק וחמס, והרגיל בהם, נעשו לו כהיתר, וכאילו הוא מכת מדינה, וחושב דלא סגי בלאו הכי, ולא ידע דממונו כלה, ואחריתו עדי אובד, מלבד עונשו לעולם הבא".**

בין אדם לחבירו - אהבת הבריות - ספר החינוך

אהבת ישראל, הנובעת מציווי התורה של "ואהבת לרעך..." (ויקרא פרק יט', יח'), משמעותה לאהוב כל איש מישראל כגופו, לספר בשבחו, לחוס עליו ועל ממונו, ולרצות תמיד בטובתו. ביסוד ציווי זה - לרצות שיהיה לחבירו את כל ריבוי הטובה, כפי שרצוי שיהיה לעצמו. כפי שכתב בספר החינוך מצוה רמג'- מצות אהבת ישראל: **דיני מצוה זו כלולים הם בתוך המצוה, שכלל הכל הוא שיתנהג האדם עם חבירו כמו שיתנהג עם עצמו, לשמור ממונו ולהרחיק ממנו כל נזק, ואם יספר עליו דברים יספרם לשבח ויחוס על כבודו ולא יתכבד בקלונו...והמתנהג עם חבירו דרך אהבה ושלום ורעות ומבקש תועלתם ושמח בטובם, עליו הכתוב אומר: "ישראל אשר בך אתפאר" (ישעיהו מט' - ג')..."**

בתנא דבי אליהו

על הפסוק במיכה פרק ו' ח': "הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוקיך", דרשו חז"ל בתנא דבי אליהו רבה (איש שלום) פרשה כו': **כך אמר להם הקב"ה לישראל: בני אהובי! כלום חסרתי דבר שאבקש מכם? ומה אני מבקש מכם? אלא שתהיו אוהבים זה את זה ותהיו מכבדים זה את זה ותהיו יראים זה מזה, ולא ימצא בכם עבירה וגזל ודבר מכוער, שלא תבואו לידי פסול מעולם, לכך נאמר: הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוקיך"**

מצוות אהבת הבריות, אין יסודה אישי מוסרי, אף לא חברתי תועלתי ואף לא לאומי במובן השטחי של מושג זה, אלא נשמתי. הנשמה הכללית של האומה הישראלית היא הרקע למצווה זו, היא סודה ויסודה.

מכאן שהטעם של המצווה: "ואהבת לרעך כמוך" הוא, מפני שכל אחד כלול בשני ומשלים אותו וכל נשמות ישראל כלולות יחד.

רבים מדברים על אהבת הבריות בכלל ואהבת ישראל בפרט, ואכן יש חשיבות רבה לדיבורים יפים אלו, ואין הקב"ה מקפח שכר שיחה נאה, וכאשר בני אדם משיחים כל שעה על אהבת הבריות, הרי הם מבשמים את האוויר ומעדנים ומרחיבים את הנשימה, ועולה התקווה שסוף הדיבורים הנאים להיות הודרים לנפש, מתפשטים בתוכה ונספגים בה ובוקעים וקורנים הימנה אל החיים. אולם כל זה אינו אלא מעט, וכדי שאדם יצליח ליטוע בליבו את האהבה, יש הכרח בפעולה מוקדמת של עקירת השנאה בין אדם לזולתו. יש להשניא את השנאה כדבר המכוער ביותר החותר תחת יסודות הקיום האנושי והלאומי.

אהבת השלום ושניאת המחלוקת - מקור בתלמוד

בכלל מצוות אהבת הבריות, לאהוב שלום ולשנוא את מחלוקת, ולהתרחק תמיד מריב ומדון, כפי שעולה מדברי הגמרא במסכת סנהדרין דף קי. המבארת שזו הייתה סיבת הליכתו של משה אל דתן ואבירם: **"ויקם משה וילך אל דתן ואבירם, אמר ריש לקיש: מכאן שאין מחזיקין במחלוקת, דאמר רב: כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו, שנאמר: ולא יהיה כקרח וכעדתו. רב אשי אמר: ראוי ליצטרע, כתיב הכא: ביד משה לו, וכתיב התם: ויאמר ה' לו עוד הבא נא ידך בחיקך.**

מפרש רש"י: מכאן שאין מחזיקין במחלוקת - שמחל על כבודו והוא עצמו הלך לבטל מחלוקת.

מסכת אבות

במשנה במסכת אבות פרק ה' משנה יז' מובא: **"כל מחלוקת שהיא לשם שמים - סופה להתקיים, ושאינה לשם שמים - אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים? זו מחלוקת הלל ושמאי. ושאינה לשם שמים? זו מחלוקת קרח וכל עדתו".**

פירוש רבנו יונה

לרבנו יונה פירוש נפלא על תוצאות מחלוקת שהיא לשם שמים, ועל תוצאות המחלוקת שאינה לשם שמים:

"לומר כי מה שאמר כל מחלוקת שהיא לשם שמיים סופה להתקיים, הכוונה שלעולם יתקיימו במחלוקת, היום יחלקו בדבר אחד, למחר בדבר אחר, למחלוקת יהיה קיים ונימשך ביניהם כל ימי חייהם, ולא עוד אלא שאורך ימים ושנות חיים יוסיפו להם. ושאינה לשם שמיים אין סופה להתקיים, רק במחלוקת הראשון יספו ימתו ושם ימותו, כמחלוקת של קורח".

כף החיים (לרב פלאג'י)

גדולי ישראל התריעו על הנזק העצום שבמחלוקת, וכן כתב רבי חיים פלאג'י בספרו כף החיים סימן א' – ד'.

סמא דכלא להיות סבלן ומוחל על עלבונו, ולהיות מעביר על מידותיו, וטוב לו מכל הסיגופים ותעניות לכפרת נפשו, כמ"ש מוהרמ"ק ז"ל. ומדה טובה כזאת היא מרגלית שאין לה ערך, כמ"ש הרב מורה באצבע אות ו. יע"ש.

ואפילו בלבו לא יהא מרגיש כלל, כי זהו בכלל תועבת ה' כל גבה לב, כמ"ש הרב הקדוש בעל ר"ח שער הענוה פרק ג'. ואיתא בפ"ק דאבות דרבי נתן, לא יקפיד אדם על דבריו, והלא דברים ק"ו, ומה משה רבינו חכם גדול שבגדולים אב לנביאים, בשעה שהקפיד על דבריו שכח את דבריו, אנו על אחת כמה וכמה, מלמד שיהא אדם ממתין בדבריו, ולא יהא מקפיד על דבריו, ע"כ.

שם ומשפחה _____

מצוות הקם תקים עימו

בפרשתנו אנו פוגשים את המצווה: "הקם תקים עמו". לפני שנים רבות לא היו עדיין מכוניות, לא אוטובוסים ומשאיות. כשרצה אדם להעביר דברים כבדים ממקום למקום, היה מטעינם על גב חמור או שור ומוליך אותם למחוז חפצו. לפעמים היה המשא שעל הבהמה כבד מידי, או שהבהמה התעייפה מאוד או הייתה חלשה מידי, והייתה רובצת לפתע ואינה מסוגלת לקום בכוחות עצמה. לבעל הבהמה קשה היה לפרוק (להוריד) לבדו את המשא הכבד מעל הבהמה, לסייע לבהמה לעמוד על רגליה ולטעון (להניח) עליה שוב את המשא.

התורה הקדושה באה לעזרתו וציותה עלינו מצווה: "לא תראה את חמור אחיך או שורו נופלים בדרך והתעלמת...הקם תקים עמו." וכל יהודי שעבר במקום וראה בהמה רובצת תחת משאה, ניגש מיד בשמחה לסייע בפריקת המשא ובטעינה מחדש. חכמינו ז"ל אמרו: אם פירק אדם וטען את המשא והבהמה נפלה שוב, מצווה לפרוק ולטעון אפילו מאה פעמים, עד שהבהמה תהיה מסוגלת להמשיך בדרכה. מצווה זו אמורה גם בעגלת משא הקשורה לסוס, ששקעה בבוץ.

מצוות ועשית מעקה לגגיך

גם כיום ניתן לקיים מצווה זו ולאו דווקא כשרואים בהמה שרובצת תחת משא, אלא גם אם איש או אשה הנושאים משא שקשה להם לשאתו, אסור להתעלם מהם, אלא יש לגשת בשמחה ולהציע עזרה במאור פנים.

בפרשתנו מוצאים גם מצוות מעקה - אדם בנה בית חדש, ריהט אותו ברהיטים יפים, בגינה מסביב שתל פרחים שמפיצים ריח טוב – בית לתפארת. לפני שהוא נכנס לגור בבית מצווה עליו התורה: "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך..."

כשהבית עדין חדש, עוד לפני שנכנסים לגור בו, יש לעשות מעקה על הגג ובמרפסות. כל הדברים האחרים לא חייבים לעשותם. ניתן לגור בבית בלי וילונות ובלי גינה יפה, אך מעקה חייבים לעשות, משום שגג או מרפסת בלי מעקה, סכנה גדולה יש בהם, ועלולים חלילה ליפול מהם. ואם יפול מישהו ויפגע, יהיה בעל הבית אשם בכך.

מצות מעקה אמורה גם על בורות עמוקים או מקומות מסוכנים, שיש לבנות מעקה סביבם או לכסותם, ומי שדואג לכסות בור פתוח או להסיר מכשול מרשות הרבים, מקיים בכך מצות "ועשית מעקה..."

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. האם מותר להלוות ליהודי, בתנאי שיחזיר לו יותר ממה שלווה לו?

א. כן, כדי שלא יפסיד. ב. מדין תורה מותר, וחכמים אסרו.
ג. לא, הדבר אסור מהתורה. ד. בכל שנה מותר, חוץ משנת שמיטה.

2. לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'" (פרק כג') מדוע?

א. על שהחטיאו את ישראל. ב. על ששכרו את בלעם לקלל את ישראל.
ג. לא דאגו לישראל ללחם ומים. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

3. עד כמה פעמים מצווה אדם לעזור לפרוק או לטעון משא מהבהמה?

א. שלש פעמים. ב. פעמיים. ג. חמש פעמים. ד. אפילו מאה פעמים.

4. איזה דברים בפרשה מצווה ה' אותנו לזכור כמצווה בפני עצמה?

א. לזכור את מה שעשה ה' למרים. ב. לזכור את כל מצוות ה'.
ג. לזכור את מה שעשה לנו עמלק. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. לאיזה בעלי חיים מתייחסת המצווה "לא תחרוש בשור ובחמור"?

א. רק לשור וחמור. ב. לכל סוגי הבהמות, אך לא לסוגי החיות.
ג. רק לבהמות עבודה. ד. לכל שני מינים שבעולם.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. כיצד מקיימים את מצוות - "תמחה את זכר עמלק"?

א. למחות הכל: בני אדם, חיה ובהמה. ב. להרוג האנשים נשים וילדים.
ג. להכות ברצפה, בקריאת פרשת זכור. ד. להרוג את כל הזכרים.

7. מה כוונת התורה "לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּבֵיתְךָ אֵיפָה וְאֵיפָה..." (פרק כה')?

א. לא להחזיק משקולות לא שוות. ב. לא לעשות אפליות בבית.
ג. המרמה במשקולות, לא יהיה לא כלום בבית. ד. א' וב' נכונות.

8. "עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ וַהֲשֵׁבֹתָ לּוֹ" (כב') מה למדים מ "וַהֲשֵׁבֹתָ לּוֹ?

א. חובת האדם להכריז על אבידה עד שתושב. ב. להחזיר לבעלים בלבד.
ג. אם מאכילים את בעל החיים, אזי הוולדות של המוצא. ד. א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

9. מהי כוונת הפסוק "לַנָּכְרִי תַּשִּׁיךְ...לְמַעַן יְבָרֶכְךָ ה' אֱלוֹקֶיךָ..."? (כד')?

א. את החובה לקחת ריבית מהגוי. ב. לשלם את הריבית שהתחייבו לגוי.
ג. אם תיקח ריבית מגוי סופך לקחת מישראל. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרשב"ם - כיתות ד' עד ח'

10. במצוות ציצית נאמר: "גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ..." (כב') מדוע קראם גדילים?

א. ללמד שהציציות צריכות להיות גדולים. ב. שיראו כגדלים מתוך הבגד.
ג. ללמד שהציציות צריכות להיות קלועות. ד. תשובות א' וג' נכונות.

התשובות הנכונות לפרשת ראה:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(מקץ תשעה')

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינצור וירומם וינשא את **שלמה ועדי אנפול** הי"ו וכל משפחתם. מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיים ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום"**.